

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Reflexe Augustinovy nauky o předurčení v současné česky dostupné literatuře

Bakalářská práce

Autor: Petr Čelakovský
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Náboženská výchova
Vedoucí práce: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.
Oponent práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Petr Čelakovský

Studium: P16K0379

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Náboženská výchova

Název bakalářské práce: **Reflexe Augustinovy nauky o předurčení v současné české dostupné teologické literatuře**

Název bakalářské práce AJ: Reflection of Augustine's doctrine of predestination in the contemporary available czech literature

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá různými způsoby interpretace nauky o předurčení u sv. Augustina z Hippo. Sleduje, jak je zmíněná problematika prezentována v současné české dostupné teologické literatuře. Nejprve se snaží zmapovat výskyt tohoto tématu, dále poukazuje na různé způsoby hodnocení Augustinovy nauky o předurčení u vybraných autorů (např. Vladimíra Boublíka, Hans Urs Von Balthasara).

BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík. 1. vydání. Svitavy: Trinitas, 2017. 319 stran. Studium; 202. svazek. ISBN 978-80-86885-37-7. BOUBLÍK, Vladimír. Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 191 s. Teologie. Studium; sv. č. 146. ISBN 80-7195-059-9. KARFÍKOVÁ, Lenka. Anamnesis: Augustin mezi Platonem a Plotinem. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2015. 137 stran. Krystal; svazek 19. ISBN 978-80-7429-639-0. KARFÍKOVÁ, Lenka. Milost a vůle podle Augustina. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2006. 382 s. Oikúmené; sv. 121. ISBN 80-7298-172-2. BALTHASAR, Hans Urs von. Síla křesťanské naděje. Olomouc: Velehrad, 1995. ISBN 80-85966-01-8.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Oponent: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

Petr Čelakovský

Anotace

ČELAKOVSKÝ, Petr. *Reflexe Augustinovy nauky o předurčení v současné česky dostupné literatuře*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 40 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce sleduje různé způsoby hodnocení Augustinovy nauky o předurčení, které se vyskytují v současné česky dostupné literatuře. Nejprve stručně zmiňuje světcův život s důrazem na momenty, které mohou souviset s jejím zformováním. Následně si všímá, jak vybraní autoři přistupují ke genezi Augustinovy nauky. V další části představuje teologické výpovědi druhé poloviny 20. a 21. století, které hodnotí nebo svébytně navazují na světcovu nauku. Důležitou roli zde hraje zejména osoba Vladimíra Boublíka. V závěrečné části představuje nauku o predestinaci jako obsah křesťanské víry.

Klíčová slova: predestinace, předurčení, svatý Augustin, svoboda, milost.

Annotation

Čelakovský, Petr. *Reflection of Augustine's doctrine of predestination in the contemporary available czech literature*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 40 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor's thesis addresses various views and assessments on the teachings of St. Augustine on predestination as present in current literature available in Czech. First it briefly covers the life of the Saint, with particular stress put upon the moments that might be seen as influential upon the formation of the aforementioned teachings. Then the thesis analyses the approach the selected authors choose in the matter of conception and development of St. Augustine's teachings. The following part concerns various theological opinions appearing during the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century, that evaluate or have basis in the teachings of the Saint, a prominent part therein being the works of Vladimír Boublík. In the final part the thesis presents the teachings on predestination as being part of the content of Christian faith.

Keywords: predestination, saint Augustine, grace, liberty.

Obsah

Úvod	7
1 Důležité životní momenty sv. Augustina	10
2 Formování nauky o předurčení u sv. Augustina	13
2.1 Předurčení v době před sv. Augustinem	13
2.2 Svobodný příklon člověka v raných dílech	14
2.2.1 Od prozřetelnosti k předvedění	16
2.3 Suverenita Boží milosti v odpovědi Simplicianovi	17
2.3.1 Od odpovědi Simplicianovi ke sporu s donatisty	19
2.3.2 Pojem předurčení	20
2.4 Konfrontace s pelagiány	21
2.5 Závěrečný souhrn přístupů ke genezi Augustinovy nauky	23
3 Odpověď druhé poloviny 20. století a 21. století na Augustinovy výzvy	25
3.1 Vladimír Boublík	25
3.1.1 Důležité životní momenty a vnitřní pohnutky Vladimíra Boublíka	26
3.1.2 Pojetí predestinace Vladimíra Boublíka	28
3.1.3 Kateřina Brichcínová	29
3.1.4 Jiří Žůrek	32
3.2 Lenka Karfíková	33
3.3 Příspěvek Gerharda Ludwiga Müllera	34
3.4 Závěrečný souhrn zmiňovaných interpretací	35
4 Předurčení jako obsah víry	37
Závěr	39
Seznam literatury	40

Úvod

Antropologické tázání je na světě přítomno od nepaměti. Člověk se zřejmě vždy ptal, kým je on sám, jaký je jeho vztah ke stvořenému světu, kde se bere v lidském životě zlo nebo co následuje po smrti. V historii na tyto otázky nacházíme mnoho odpovědí různé důvěryhodnosti. Současná profánní věda nás učí, že svět vznikl velkým třeskem, který byl v podstatě prvkem náhody. Teologové s velkým třeskem souhlasí, nicméně si neumí připustit, že by náhoda vedla ke vzniku inteligentního života. Proto je pro ně daleko přijatelnější myšlenka Boha, který tvoří svět svým Slovem (Logem), a tím dává světu inteligentní řád.

Úvodní kapitoly knihy Genesis nám na mnoho z výše zmíněných otázek přinášejí odpověď. Člověku je přiřknuta důstojnost tím, že je stvořen k Božímu obrazu jako vrchol veškeré stvořitelské aktivity. Plně osobou je až ve vztahu muže a ženy. Tato dialogičnost je příznačná, jelikož sám Bůh je uvnitř sebe vztahový. Sv. Augustin tuto na první pohled složitou teorii formuloval prostým konstatováním, totiž že Bůh je Láska. Otec se plně dává Synu a Syn se v plnosti odevzdává Otcí, vzájemností (plodem) jejich vztahu je Duch Svátý. Do této vzájemnosti je člověk v ráji pozván, ale svým svobodným rozhodnutím ji odmítá, jelikož upřednostňuje sobeckou touhu po poznání před vztahem. Zlo je tedy na svět přivedeno pouze člověkem. Od té chvíle je lidská přirozenost pokažena a ve světě je proto přítomen hřích ve své ryzosti. Bůh se však nad člověkem smiloval a poslal svého jednorozeného Syna, který nás svou smrtí na kříži z hříchu vykoupil. S tímto tématem však souvisejí další otázky, které si pokládá i sv. Augustin. Je člověk ve svém hříšném stavu vůbec schopen se ke Kristově milosti svobodně přiklonit? Dojdou skrze Kristovu milost ke spáse všichni lidé? Proč někdo je a někdo není spasen? Jaký je vztah mezi milostí a svobodou? Augustinův neklidný duch hledá v průběhu svého života odpovědi a tím se i postupně formuje jeho nauka o predestinaci.

Mé důvody volby tématu bakalářské práce, která nese název *Reflexe Augustinovy nauky o předurčení v současné česky dostupné literatuře*, jsou následující. V průběhu středoškolského studia jsem o sv. Augustinovi slyšel na hodinách náboženství nebo základů společenských věd. Fascinovala mě Augustinova konverze, které předcházela poměrně pestrý životní příběh, a současně jeho touha neustále hledat pravdu. Zároveň jsem byl ve stručnosti obeznámen s jeho filozofickým myšlením a s jeho důležitostí pro

katolickou církev. Když jsem se ve svých devatenácti letech chystal přijmout svátost bířmování, pro zmiňované důvody byl mou jasnou volbou. O svatého Augustina jsem se od té chvíle začal zajímat ještě více. V průběhu četby jeho životopisů jsem občas narážel na zmínky o problematice nauky o předurčení malé skupiny lidí ke spáse, které jsem na pozadí jeho díla tolik nerozuměl. Proto jsem si jako téma bakalářské práce zvolil tuto reflexi, abych se o sv. Augustinovi znovu dozvěděl více informací a zároveň pochopil důvody formulování nauky o predestinaci, která tolik souvisí s nejhlubším lidským tázáním. Jelikož je samotná predestinace otázka poměrně složitá a obsáhlá, bylo důležité si přesně vymezit pole, ve kterém ji budu zkoumat. Český dostupná literatura nám dává možnost tématu lépe porozumět. Současně lze díky ní vyzdvihnout některé důležité teologické osobnosti, které se zasloužily o prozkoumání vztahu milosti a svobody v českém prostředí. Zároveň také využívám některé překlady, jelikož i ty je možno zařadit do této kategorie. Druhým ohraničením je volba literatury, která má potenciál oslovit dnešního čtenáře. Proto jsem se zaměřil na teologické osobnosti, které působily (nebo ještě působí) ve druhé polovině 20. století a na počátku 21. století.

Hlavním cílem bakalářské práce je ukázat, že predestinace člověka je dána sebesdílením Boží Trojice *ad extra*. Lidská osoba je stvořena a vykoupěna od Otce skrze vtěleného Syna v Duchu. Ježíš Kristus je na základě této vnitrobožské komunikace dokonale předurčen Otcem, proto na sebe svým životem a smrtí na kříži bere každý lidský život. Díky tomu jsme v jeho lásce přijati za syny. V této souvislosti chci poukázat na to, že svatý Augustin chápe predestinaci reduktivně, jelikož ji oprostuje od této důležité skutečnosti.

K vytyčenému cíli bakalářské práce postupuji tímto způsobem. Jelikož jsou události Augustinova života podstatné pro způsob jeho teologického uvažování, rozhodl jsem se nejprve ve stručnosti představit světcův život s jeho mezními momenty, které by mohly být důležité pro následné zformulování nauky o predestinaci. V další části ukazují, jak současní autoři přistupují ke genezi světcovy nauky o předurčení, a podávám přehled historického vývoje těchto přístupů. Následná část práce má poskytnout odpověď na Augustinovy výzvy, které jsem v předchozí kapitole přednesl. Proto v ní představuji teologické výpovědi, které nám k tématu předurčení přinesla druhá polovina 20. století a počátek 21. století. Zde je pro mě velmi důležitá osoba Vladimíra Boublíka, kterou blíže vykresluji. Zmiňuji i další teology, jako jsou Lenka Karfíková, Kateřina Brichcínová, Jiří Žůrek nebo Gerhard Ludwig Müller. V závěrečné kapitole popisují téma predestinace

jako obsah víry, ve které smíme skrze Kristovo sebevydání na kříži společně s ním volat:
„Abba, Otče!“

Závěrem bych rád zdůraznil, že motivem sepsání bakalářské práce pro mě není zdůraznění Augustinových nedostatků nebo jeho chybného pochopení predestinace. Hlavním podnětem je snaha více pochopit jeho osobu, které si velmi vážím a která má potenciál svým životním příběhem stále oslovovat nové čtenáře.

1 Důležité životní momenty sv. Augustina

Svatý Augustin (354, Thagaste – 430, Hippo) prožil první roky svého života při pobřeží Středozemního moře (dnešní Alžírsko). Záhy však odchází za dalším studiem nejprve do Madaury, následně do Kartága, kde ve svých sedmnácti letech začíná žít s mladou dívkou. Po studiích nějaký čas pracuje jako učitel rétoriky (Thagaste, Kartágo, Řím a Milán).¹

Za první důležitý moment jeho konverze ke křesťanství můžeme považovat četbu Ciceronova spisu *Hortensius*, který v tehdy devatenáctiletém Augustinovi probudil doživotní zájem o filosofii.² V té době vstupuje mezi manichejce, kde zůstává dlouhých devět let.³ Příslušníci této sekty zastávají dualistickou nauku, ve které se mísí prvky křesťanství s gnózí. Věří, že ve světě existují dva principy (dobro a zlo), které spolu neustále zápasí. Hmotný svět považují za špatný a tím logicky zavrhnou celé vyprávění knihy Genesis. Stejně tak vidí problém i v některých částech Starého zákona. Ježíš Kristus v jejich podání nemůže mít hmotné tělo (=zlo), a na svět přišel, aby nás ze zla osvobodil. Následovníci Máního proto hlásají tvrdou askezi a zřeknutí se tělesnosti. Společně s jinými se můžeme domnívat, že Augustinovi imponoval manicheismus právě svou askezí, která jemu osobně dělala problém. Současně v manicheismu však plné uspokojení nenachází.⁴

Za neméně podstatný důvod světcova obrácení můžeme označit setkání s biskupem Ambrožem v Miláně roku 384. Augustin se zájmem naslouchá jeho kázáním a tím se pro něj otevírá nový svět. Zřejmě se s tak dobře promyšlenou exegezí Starého zákona ještě nesetkal. Proto hned téhož roku činí důležité osobní rozhodnutí, totiž vstup do katechumenátu. Společně se svým nemanželským synem Adeodatem jsou pokřtěni v dubnu roku 387.⁵

---

¹ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 11.

² VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 13.

³ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 100.

⁴ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 13–14.

⁵ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 13–27.

V našem pořadí třetím důvodem Augustinovy konverze je četba knih platoniků a novoplatoniků. Ti do středu své koncepce staví neměnné, nepopsatelné, transcendentální Dobro, jakožto zdroj veškerého bytí. Díky tomu si sv. Augustin umí lépe vysvětlit i problém zla, které nyní chápe jako absenci Dobra. Jelikož je ale pro Augustina středem biblický Bůh, který se postupně v dějinách zjevuje, uvědomuje si také zřetelný rozpor křesťanství a platonismu.⁶

Důležitým rysem Augustinovy povahy je uvědomování si vlastní hříšnosti. Často mluví o lidské žádostivosti, kterou vidí v pýše, touze po uznání, zneužívání vlastní moci nebo nezdravé sexualitě.⁷ V mládí zřejmě nevedl zcela příkladný život, což trápilo jeho matku, svatou Moniku, která se proto modlila za jeho konverzi.⁸ Pohledem dnešního člověka to s ním ale zřejmě nebylo tak strašné. Je pravdou, že žil čtrnáct let v nemanželském vztahu, odkud vzešel syn Adeodat, nicméně se patří podotknout, že podle tehdejšího práva s ní manželský svazek uzavřít ani nemohl. Svě partnerce byl věrný a následný rozchod nesl velmi těžce. Až poté si našel krátký vztah, který sloužil pouze k uspokojení vlastních tužeb. V tomto kontextu začíná číst apoštola Pavla, u něhož nachází souznění se svou vlastní životní zkušeností. Doufá proto v uzdravující sílu milosti, která ho z moci žádostivosti (konkupiscence) vysvobodí.⁹

Augustinovy další životní cesty po přijetí křtu jsou následující. Nejprve se navrácí do své domoviny, kde přijímá roku 391 kněžské svěcení. Následně se kolem roku 397 stává hipponským biskupem a v této službě vytrvává až do své smrti.¹⁰ V průběhu života se neúnavně snažil obhajovat katolickou nauku před nejrůznějšími cizorodými vlivy (gnóze, manicheismus, pelagianismus, donatismus...). Vděčíme mu za zdůraznění milosti, která je plně darem a kterou si není možné svým snažením zasloužit.¹¹ Do dějin katolické teologie se zapsal také např. svým promýšlením vnitrobožských vztahů,

---

⁶ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 13–14.

⁷ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 16–17.

⁸ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 100.

⁹ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 16–17.

¹⁰ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 27.

¹¹ Toto téma rozebíráme v dalších kapitolách, čerpáme zde hlavně z: KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006.

k jejímž vysvětlením se nebál využívat psychologických pojmů.¹² Nezanedbatelný význam mají i jeho filosofické úvahy, ve kterých zkoumá např. lidskou duši nebo paměť.¹³ Pro mnoho dnešních čtenářů je ale především představitelem upřímného člověka, který hledá pravdu a který si uvědomuje svojí absolutní nedostatečnost, tak jak to prokázal ve svých *Vyznáních*.

Výše zmíněné řádky o Augustinově životě plně neobsahují celou jeho životní pouť, nicméně věříme, že pro naše účely jsou dostatečným svědectvím. V následujících částech bakalářské práce totiž uvidíme, že právě zmiňované životní momenty mohou být důležité pro formulování světcovy nauky o predestinaci.

---

¹² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 231–232.

¹³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Anamnesis: Augustin mezi Platonem a Plotinem*. Praha: Vyšehrad, 2015.

2 Formování nauky o předurčení u sv. Augustina

V této kapitole chceme prozkoumat, jakým způsobem pojmají vybraní česky dostupní autoři genezi světcovy nauky o predestinaci. Cílem je pro nás ukázat, že svatý Augustin se postupně dopracovává k nauce, ve které je jen malá skupina lidí spasena nezaslouženou Boží milostí. Augustin tu však nepočítá s lidskou svobodnou možností volby, jelikož se spasí pouze předem vyvolení, kterým je to dáno. Protože se všichni námi zkoumaní autoři na tomto závěru shodují, můžeme si dovolit využít kompilační metodu práce. V průběhu kapitoly zde podtrhujeme jejich jednotlivé akcenty a případné drobné interpretační odchylky.

2.1 Předurčení v době před sv. Augustinem

V první části této podkapitoly čerpáme zejména z *Teologické antropologie* od Vladimíra Boublíka a *Ve své lásce nás předem určil* od Kateřiny Brichtínové, kteří svá pojednání o předurčení začínají důrazem na období před svatým Augustinem. V druhé části uvádíme zajímavou souvislost predestinace se stoickým pojetím osudu, kterou nejvíce promýšlel Jiří Žurek ve svém článku s názvem *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*.

Za prvního teologa předurčení můžeme považovat apoštola Pavla, jelikož nás chce svými texty uvést do věčného tajemství spásy. V nich klade důraz na univerzalitu Božího plánu, kterým chce sjednotit vše v Kristu.¹⁴ Následně byla tato všeobecnost spásy v církvi přítomna ve východní tradici, která nepochybovala, že skrze Krista přišla spása do celého světa. Řeční otcové byli přesvědčeni, že je lidská svoboda i v tomto procesu aktivní a na spáse se spolupodílí. Možné zatracení tak závisí zcela na člověku. Východní soteriologie se také vyznačuje zasazením do dějin spásy. Podle Kateřiny Brichtínové je tento způsob velmi správný, jelikož nám dává poznat Boha, který se nám sám zjevuje *ad extra* tak jak je skutečně *ad intra*. Proti tomu staví teologickou tradici západu, která byla sice více spekulativní, ale stále optimistická. Aby dala tato tradice dostát lidské svobodě, interpretuje Boží spásu v kontextu předzvědění lidských zásluh. Jelikož se však svatý

---

¹⁴ BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 11–12.

Augustin snažil nalézt vlastní způsob řešení složitých otázek, předchozí tradice nemusel mít tolik na zřeteli.¹⁵

Zajímavý způsob práce zvolil Jiří Žůrek, který se rozhodl interpretovat Augustinův příklon k fatalistickému pojetí předurčení vzhledem k jeho znalostem platónské a zejména stoické filosofie. Ve svém příspěvku v Listech filologických popisuje dobové proudy, které byly přítomny ve světcově životě. Mluví o potulných řečnících, kteří se živili hlásáním stoického pojetí osudu. Souběh životních událostí byl v jejich pojetí dán zejména uspořádáním hvězd v momentu narození. Z toho vyplývá jasný determinismus. Druhý přítomný směr se snažil více uvést v soulad osud a lidskou svobodu. Jiří Žůrek v tomto kontextu mluví o osudu jako přirozenosti. Člověku jsou zde přiděleny určující danosti (přirozenost), podle kterých je předurčeno jeho jednání. Pokud se s nimi svobodně ztotožní, žije šťastným životem a naplňuje svůj potenciál. Když se proti těmto danostem snaží bojovat, nutně prohrává a je v podstatě ve vleku všech událostí. Z Augustinových slov je zřejmé, že byl stoickým i platónským myšlením ovlivněn, proto se autor článku domnívá, že lze chápat světcovu pozdější nauku analogicky k osudu jako přirozenosti.¹⁶ Takto explicitní propojení je u námi zkoumaných autorů ojedinělé. Lenka Karfíková pouze krátce zmiňuje Augustinovu znalost stoických nebo platónských názorů, kterými si sv. Augustin pomáhá k lepšímu porozumění Boží prozřetelnosti.¹⁷ Do bližší souvislosti s pozdějším predestinačním učením je však nedává.

2.2 Svobodný příklon člověka v raných dílech

V následující podkapitole představujeme první Augustinovy úvahy, které se váží k nauce o předurčení. Velmi detailně o této cestě pojednala zejména Lenka Karfíková v knihách *Milost a vůle podle Augustina* a *Duše zrcadlo*. S jejím pojetím se ztotožňuje i Kateřina Brichcínová, která se o české teoložce v knize *Ve své lásce nás předem určil* pochvalně zmiňuje a také nás na ni odkazuje.

V rané fázi, kterou můžeme ohraničit od období křtu (386/387) až do odpovědi Simplicianovi (396), je světcovu filozofickému promýšlení vlastní důraz na určitou lidskou svobodu, kterou vůči Bohu má každý možnost projevit. První Augustinova díla

---

¹⁵ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 100–104.

¹⁶ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 75–87.

¹⁷ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 158.

nám představují Boha jako tvůrce dokonalého pořádku a míru všech věcí. Člověk svým svobodným příklonem v Něm může najít svoji blaženost. Augustin nepochybuje, že se každému člověku na základě volby dostává buď odměny nebo trestu.¹⁸

Důležitá je pro naše zkoumání Augustinova polemika proti manichejcům. V ní se snaží ukázat, že zlo bylo na svět přivedeno pouze lidským svobodným rozhodnutím. S tímto důrazem přichází i zmínka o Adamově prvotním hříchu, díky kterému snadno podléháme žádostivosti. I když Augustin pořád počítá s lidskou svobodnou vůlí v příklonu k blaženosti, v kontextu promýšlení vnitrobožských vztahů a adamovské zátěže si začíná uvědomovat lidskou nedostatečnost. Proto nyní zdůrazňuje, že k dobré vůli vede také darovaná láska.¹⁹ Jeho první systematické pojednání o katolické víře *De vera religione* v sobě nese nádech univerzální milosti, která na svět přišla v Kristu a ke které má člověk svou vlastní volbou možnost přilnout. Svým kladným přitakáním pak může přenést posvěcení na ostatní lid a tím vytvářet křesťanské společenství.²⁰

První ucelenou nauku o vztahu milosti a lidské svobody podává svatý Augustin na základě četby listů apoštola Pavla, které se věnuje zejména v období svého presbyterátu. Nejprve v diskuzi s manichejcem Fortunatem zdůrazňuje těžko překonatelnou sílu zvyku, kterým člověk postupně přináší zlo do svého života. Díky Adamově hříchu je tento zvyk v jeho životě přítomen a na základě jeho činí co nechce. Pokud se člověk snaží naplnit Boží zákon čistě jen vlastním úsilím, nutně musí následovat nezdár. Jediné, na co lidská svoboda ve své negativní situaci stačí, je víra. Pouze skrze ni je do lidského života vlita uzdravující milost, skrze kterou může naplnit jinak zničující požadavky zákona. Jelikož je milost dána člověku zdarma, dokáže přinést i lidskou odpověď, ve které člověk miluje Boha také zdarma bez touhy po odměně. Augustin v této fázi zdůrazňuje, že za vše dobré, co člověk vykoná, vděčí pouze síle milosti. Dochází k tomu zejména díky promýšlení adoptivního synovství, kterého se vírou (naše jediná zásluha) můžeme v Kristu účastnit. Ježíš přišel na svět s lidskou přirozeností, aby nás z naší neblahé situace vykoupil a my tak měli účast na jeho božství. Skrze něho se můžeme nazývat Božími syny. Kristus je tak hlavou celého organismu, ve kterém jsme my jeho údy. Augustin se tímto konceptem chtěl vyhnout lidské pýše na své vlastní zásluhy. Pokud by se totiž dal zákon naplnit pouze silou lidské vůle, Kristus by na svět vůbec nemusel přijít a člověk by na sebe mohl

---

¹⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 16–24.

¹⁹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 34–35.

²⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 41–44.

být právem hrdý.²¹ V tomto kontextu Augustin interpretuje i list Římanům, ve kterém je psáno:

„A to není vše. Z téhož muže, našeho otce Izáka, počala Rebeka dva syny. Ještě se nenarodili a neudělali nic dobrého ani zlého - aby se však Boží rozhodnutí opíralo o vyvolení (nešlo totiž o skutky, ale o Toho, který povolává), bylo jí řečeno: ‚Starší bude sloužit mladšímu.‘ Jak je psáno: ‚**Jákoba jsem si zamiloval, Ezaua jsem však zavrhl.**‘ Co na to řekneme? Není Bůh nespravedlivý? V žádném případě!“²²

I když se na první pohled může jevit privilegování Jáкова před Ezauem těžko pochopitelné, svatý Augustin zde mluví o Božím předvedění Jákovovy víry a Ezauovy nevíry. Tak dostává apoštoloým slovům, když se snaží zdůraznit spásu, která přichází skrze víru a ne skutky.²³

Na výše zmiňovaných rádcích jsme se snažili ukázat, jak se od počátečních úvah přes polemiku proti manichejcům až do četby listů sv. apoštola Pavla postupně proměňoval (prohluboval) Augustinův pohled na člověka. V posledním odstavci jsme si mohli povšimnout, že z lidské svobody zbývá prakticky možnost volby mezi vírou a nevírou. I přesto se zdá výsledná nauka tohoto období Lence Karfíkové i Kateřině Brichcínové velmi šťastná.²⁴ Zmiňovaný proces můžeme sledovat i jako cestu od Boží prozřetelnosti k předvedění.

2.2.1 Od prozřetelnosti k předvedění

Cílem této podkapitoly je zdůraznění proměny užívání pojmů *providentia* (prozřetelnost) a *praescientia* (předvedění). Primárním zdrojem je pro nás studie od Lenky Karfíkové, kterou nacházíme v knize *Duše zrcadlo*.²⁵

V nejranějších filozofických úvahách se svatý Augustin zmiňuje o Boží prozřetelnosti, která vše dokonale uspořádává. Jeho představa je zřejmě ovlivněna Ciceronem, Plotinem nebo nejrůznějšími stoickými proudy. Světec se domnívá, že

---

²¹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 47–73.

²² Ř 9,10–14; biblické citace vždy uvádím z *Bible: překlad 21. století*. Praha: Biblion, 2009.

²³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 61.

²⁴ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 73.; BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 110.

²⁵ Vycházíme zejména z KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 157–188.

prozřetelností jsou řízeny pohyby nebeských těles, zároveň také osudy jednotlivých lidí.²⁶ Domníváme se, že toto pojetí je inspirováno stoickým chápáním osudu, jak nám ve své studii představuje Jiří Žůrek.²⁷ Boží prozřetelnost počítá i s lidskou volbou zla, které sice nepůsobí, ale ve svém dokonalém řádu z něj dokáže vytežit ještě větší dobro. Můžeme ji také označit za Boží starost o svět, který se snaží různými (prozřetelnými) zásahy dovést k záchraně. Zásadně je to vidět v dějinách spásy, ve kterých Bůh uzavírá s lidmi smlouvu. Až do Augustinovy četby apoštola Pavla (394/395) se k našemu tématu setkáváme tedy výlučně s pojmem *providentia*, ostatní pojmy jako předvedění nebo předurčení se v jeho díle téměř nevyskytují.²⁸

Náhlé využívání pojmů *praescientia* a *praescire* (předvedění, předem vědět), se v Augustinových dílech začíná objevovat na základě četby apoštola Pavla. Příkladem nám může být jeho dílo *De libero arbitrio*, ve kterém se vyskytují asi sedmdesátkrát.²⁹ Důležitá je pro Augustina otázka, zda Bůh tím, že předem zná lidskou vůli, ji vlastně sám neurčuje. Učitel milosti v této části svých myšlenkových úvah odpovídá že ne. I přesto, že Bůh předem zná naše vlastní rozhodnutí, neznamená to, že je jejich původcem. Raději proto tvoří i člověka, o jehož hříšné vůli předem ví, právě pro možnost (důstojnost) k němu svobodně přilnout. Důležitá je pro člověka víra, skrze ni pak v člověku působí Boží milost. Augustin v kontextu Božího předvedění lidské víry interpretuje také např. zmiňovaný verš listu Římanům o údělu Jákoba a Ezaua.³⁰

2.3 Suverenita Boží milosti v odpovědi Simplicianovi

V následujících řádcích chceme představit důležitý zlom v Augustinově nauce o předurčení, který můžeme pozorovat v jeho odpovědi Simplicianovi. Podobně jako v přechodí kapitole i v této čerpáme zejména z publikací Lenky Karfíkové a Kateřiny Brichcínové. Nacházejí totiž soulad v důležitosti Augustinova dialogu se Simplicianem, ve kterém v plnosti zaznívá fatalistické pojetí předurčení, které Učitel milosti hlásá až do své smrti. Kateřina Brichcínová se zde dovolává autority Vladimíra Boublíka, který sám

---

²⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 157–158.

²⁷ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 75–82.

²⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 159–166.

²⁹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 169.

³⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 169–172.

ve své disertační práci doporučil rozdělit téma predestinace do dvou období (před odpovědí Simpliciánovi a po ní). Někteří autoři totiž kladou velký důraz na Augustinův pozdější spor s pelagiány, kterým zdůvodňují zformování negativního pohledu na předurčení. Výše zmiňovaní teologové dosvědčují, že v protipelagiánském sporu světec pouze prohlubuje názor, který naplno vyslovil již vůči Simpliciánovi.³¹

Za důležitý mezník můžeme považovat Augustinovo dílo *O různých otázkách Simpliciánovi*, které vzniklo roku 397.³² Učitel milosti se v něm znovu rozhodl podrobit zkoumání rozdílný úděl Jáкова s Ezauem, který jsme v předchozí kapitole citovali. Podle sv. Augustina se celý list Římanům nese v duchu popření židovské pýchy, která se spásu snažila získat vlastním úsilím. Proti ní světec zdůrazňuje, že milosti žádné zásluhy nepředcházejí. Otázkou však zůstává, jestli svobodný příklon k Bohu skrze víru není také činem, na který by člověk mohl být pyšný a který by podmiňoval (předcházel) Boží milost. Světec si pokládá tyto otázky a skrze ně vyslovuje své nové pojetí předurčení. Pokud jsme skutečně ospravedlněni milostí, která je nám dána zdarma, musí být i víra každého vyvoleného Božím darem. Proto v tomto konceptu již předzvědění lidských zásluh neobstojí. Sama spása je sice stále závislá na víře jedince, komu ji ale Bůh dá, to určuje on sám.³³ Augustin dokonce tvrdí, že i přijetí daru víry působí Bůh sám, proto již pro lidskou svobodu skutečně nezbyvá žádné místo. Kdyby totiž spása člověka částečně záležela na něm samém, znamenalo by to, že Boží milost sama o sobě nestačí nebo by také mohla přijít nazmar (kdyby ji člověk nepřijal).³⁴ Proto světec dospívá k názoru, že Jáкова si Bůh předem určil bez ohledu na budoucí znalost jeho víry (tu mu dokonce sám daroval), Ezau je „spravedlivě“ zavržen. Onu spravedlnost Augustin obhájí tím, že v Adamovi zhřešili všichni lidé. Ezau tak právem zůstává v mase hříšníků, která si svým prvotním hříchem zaslouží trest. Z této masy se však Bůh ve svém milosrdenství rozhodl nad některými smilovat.³⁵ Ti, kteří od něj byli předurčení, budou také s naprostou jistotou spaseni, ostatní jsou spravedlivě zavrženi díky sounáležitosti s Adamem. Ve světcově novém učení je jasně vidět negativní pohled na lidskou svobodu. Svatý Augustin ho

---

³¹ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 105.

³² BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 104.

³³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 81–83.

³⁴ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 113–114.

³⁵ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 85.

vysvětluje tak, že zdůrazňuje lidskou absolutní nedostatečnost, která je dána volbou hříchu v Adamovi.³⁶ V novém pojetí můžeme také vidět snahu o naplnění slov apoštola Pavla³⁷, ve kterých říká: „*Kdo tě udělal tak důležitým? Máš snad něco, co jsi nedostal? A když jsi všechno dostal, jak to, že se chlubiš, jako bys to nedostal?*“³⁸ Zajímavým paradoxem tohoto období je také fakt, že svatý Augustin zdůraznil hříšnost každého jedince v zakladateli lidského rodu (Adamovi), nicméně následný příchod druhého Adama (Krista) přinesl vykoupení pouze úzké skupině lidí.³⁹

2.3.1 Od odpovědi Simplicianovi ke sporu s donatisty

Lenka Karfíková nám ve své monografii *Milost a vůle podle Augustina* následně přináší rozbor děl, která vznikala po odpovědi Simplicianovi a která mají souvislost s jeho nově zformovanou naukou. Proto můžeme zejména díky ní sledovat cestu, kterou se Učitel milosti se svým novým pojetí předurčení vydal.

Ve svých *Vyznáních* (397–401) se světec rozhodl popsat vlastní životní příběh a důvody své konverze.⁴⁰ Ukazuje v nich zejména lidskou nedostatečnost v obratu k Bohu a nutnost daru milosti. Vše dobré, co omilostněný člověk dělá, v něm působí vlastně Bůh sám. Boží věčný plán je předem stanovený, jím jsou také vytvořeny dvě skupiny lidí (jedna milost dostává, druhá se spravedlivě ztrácuje). V tomto konceptu se tak Boží předvedení vlastně ztotožňuje s předurčením.⁴¹

Z následných děl, která byla sepsána po Augustinových *Vyznáních* a svým obdobím vzniku nespádají do polemiky proti pelagiánům, se pro naše zkoumání hodí zmínit protidonatistické spisy. V nich dal Augustin své odpovědi Simplicianovi eklesiologický a sakramentologický rozměr.⁴² Proti donatistům jasně zdůrazňuje, že křest je udílen Kristem. Proto jeho platnost nemůže být závislá na morálním kreditu jeho udělovatele.⁴³ Milost ve křtu darovaná však může působit pouze v církvi – holubičce, která se vyznačuje svojí jednotou lásky. Proto donatistům může křest přinášet spíše záhubu

---

³⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 87.

³⁷ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 113.

³⁸ 1 K 4,7

³⁹ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 117.

⁴⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 93.

⁴¹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 108.

⁴² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 158.

⁴³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 139–140.

i přesto, že je platný. Nutné je také podotknout, že i křest udělený v katolické církvi může zůstat bez užítku, pokud není podpořen jednáním jedince. Proto svatý Augustin mluví o dvou koexistujících skupinách lidí (vyvolení a ostatní), které sám člověk není schopen rozlišit. Někteří lidé totiž žijí v omilostněném stavu i bez udělení křtu, který nemohli přijmout vzhledem k nepříznivým okolnostem.⁴⁴ Druhou spojitost s odpovědí Simplicianovi můžeme vidět v Augustinově názoru, že ke správnému jednání je možno dovést člověka i za použití násilí. Jelikož Bůh afektivně ovlivňuje lidskou vůli, aby v ní způsobil obrat k sobě, podobně i člověk může působit na racionalitu druhých lidí v případě, pokud jde o jejich dobro.⁴⁵

Stejně jako jsme v jedné z minulých podkapitol sledovali proměnu užívání pojmů prozřetelnost a předvzdění, v té následující bychom v krátkosti chtěli představit pojem předurčení. Východiskem je pro nás opět studie Lenky Karfíkové.

2.3.2 Pojem předurčení

Pojem *praedestinatio* se v raných Augustinových dílech vyskytuje pouze ojediněle ve formě biblické citace. Ve svém výkladu k *Listu Římanům* se světec zabývá předurčením Krista. Popisuje zde, že Kristus byl predestinovaný vzhledem k těm, kteří jsou vzkříšení. Jim má být také hlavou, oni jeho tělem. Pro ostatní, kteří spásy nedochází, však předurčen není, nýbrž je jejich soudcem.⁴⁶

Ve výše zmíněné odpovědi Simplicianovi se výraz *praedestinatio* ve svém osudovém významu ještě nevyužívá, nicméně sama Lenka Karfíková se domnívá, že je nanejvýš vhodné již od tohoto období mluvit o predestinaci, jelikož zde naprostá změna Augustinova smýšlení předcházela terminologii.⁴⁷

Nejsoustavnější výskyt termínů *praedestinatio* nacházíme ve spisu *De praedestinatione sanctorum*, ve kterém se objevuje přibližně třicetkrát.⁴⁸ Obdobím vzniku by tento pozdější spis patřil až do polemiky proti pelagiánům, nicméně pro ucelenost ho představujeme už teď. Augustin zde již v souvislosti se zmiňovaným

---

⁴⁴ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 144–146.

⁴⁵ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 153.

⁴⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 177–181.

⁴⁷ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 187.

⁴⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 184.

výrazem mluví o vyvolených, kterým Bůh daruje svou milost. Díky ní mohou lidé opustit moc hříchu a přijmout víru.⁴⁹

2.4 Konfrontace s pelagiány

V závěrečné podkapitole našeho historického popisu formování Augustinovy nauky o předurčení chceme představit světcovo promyšlení tématu v kontextu jeho sporu s pelagiány. Jak jsme již zmínily, výsledná nauka již zazněla v odpovědi Simplicianovi, nicméně svatý Augustin v konfrontaci s heretickou skupinou některé její aspekty více rozvinul. Tyto nové důrazy chceme v následujících řádcích blíže vylíčit. Primární literaturou je pro nás opět Lenka Karfíková s Kateřinou Břichcínovou, zároveň si všímáme také stručné historické sondy Jiřího Žůrka.

Sporu s pelagiány se svatý Augustin začal věnovat roku 411 a pokračoval v něm až do své smrti, která nastala v roce 430.⁵⁰ Světec o nich mluvil jako o nepřátelích Boží milosti, jelikož jí nedávali takový prostor jako on sám. Následovníci Pelagia se domnívali, že člověk se rodí nezatížen dědičnou vinou, a proto je samotná lidská přirozenost v jejich očích dobrá. Z této premisy vychází několik logických závěrů. Jelikož je lidská přirozenost již od narození dobrá, tak i člověk bez daru milosti je schopen jen vlastním úsilím konat dobro. Milost pak v očích pelagiánů slouží jen jako pomoc, se kterou lidé mohou být lepšími o něco snadněji. Podobně se také křest neudílí kvůli vykoupení z moci dědičného hříchu, pouze zlepšuje již dobrou lidskou přirozenost.⁵¹ Zastánci pelagianismu se vyznačovali přísným asketickým životem, proto také zřejmě měli z Augustinovy nauky o předurčení strach, jelikož právě lidskou snahu popírala.⁵² Naopak byl světec fascinován milostí, která přišla v Kristově vykoupení, že se mu jevilo nemyslitelné, aby se někdo dokázal spasit pouze vlastním úsilím.⁵³

Ve sporu s Pelagiem a Caelistiem světec zdůrazňuje, že dědičný hřích je předáván pohlavním stykem, který se díky svému libidinóznímu charakteru v lidské mysli vymyká kontrole. Proto je každý z nás vzhledem k původu svého vzniku uvězněn v těle hříchu. Jediný Kristus byl z moci konkupiscence osvobozen, jelikož se zrodil z panny. Proto

---

⁴⁹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 185.

⁵⁰ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 120.

⁵¹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 167–168.

⁵² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 172.

⁵³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 192.

mohou být určití lidé v Kristu (jako bezhříšným) ospravedlněni.⁵⁴ Dědičný hřích je nám odpuštěn ve křtu, nicméně jeho následky jsou stále v lidském životě zřejmé (zejména konkupiscence). Člověk je tak postaven před souboj, ve kterém může obstát pouze s udělenou milostí.⁵⁵ Logickou úvahou dochází Augustin k tomu, že vzhledem k praxi křtění nemluvnat musí tito novorozenci také nést hřích. Pokud zemřou ještě před křtem, stihne je spravedlivé zatracení díky jejich příslušnosti k masě hříšníků.⁵⁶ Kateřině Brichcínové přijde toto poslední konstatování velmi zarážející zejména vzhledem ke světcově důrazu na nepodmíněnost milosti. Jelikož sám Augustin zdůraznil, že pokud není křest u dospělých podpořen následným příkladným životem (díky darované milosti), ke spáse nevede. U novorozeňat ho klade však za nutnou podmínku spásy.⁵⁷

Dalším rozvíjeným tématem tohoto období je Boží působení na vůli člověka, kterým se vkrádá do lidských myšlenek a snaží se mu zalíbit.⁵⁸ Tímto konceptem tak zůstává volní povaha každého činu zachována, nicméně zodpovědnost za lidské chování padá na vrub ovlivňujícího, jelikož podle volby jeho strategie se buď člověk spasí, nebo zatratí.⁵⁹

K našemu tématu bychom rádi zmínili také některé postřehy, které nacházíme ve slavném díle *O Boží obci*. Augustin v něm dospívá k velmi negativnímu pohledu na lidské možnosti. Tvrdí totiž, že dokonce i člověk v ráji potřeboval Boží pomoc. K názoru dospívá díky stvoření lidské vůle v nicotě, což implikuje Boží podporu. Otázkou pro nás však je, zda by v takto daném konceptu mohl být Adam ještě za svůj prvotní hřích zodpovědný.⁶⁰ Dále se Augustin snaží zodpovědět otázku, proč Bůh tvoří člověka s možností hřichu. Pokud je Bůh všemohoucí, může z masy hříšníků jistě vysvobodit všechny lidi. Sám Učitel milosti si tento paradox zdůvodňuje tím, že Bůh chtěl ve světě zjevit jednak své milosrdenství, tak také trestající spravedlnost. Kdyby nebylo ve světě zlo, nevynikla by důležitost a krása milosrdenství. Malá skupinka předurčených lidí je Bohem ustanovena a její počet je naprosto konkrétní. Proti ní zde stojí větší skupina

---

⁵⁴ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 180.

⁵⁵ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 211.

⁵⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 211.

⁵⁷ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 123.

⁵⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 188.

⁵⁹ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 210.

⁶⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 265.

nespasených, na kterých má být zřejmé, že si díky Adamově rozhodnutí zaslouží spravedlivý trest.⁶¹

Ve výše zmíněných řádkách jsme mohli vidět, že Augustin svůj názor v odpovědi Simplicianovi neopustil, naopak ho ještě více rozvinul. V závěrečné polemice s Juliánem Aelana se ještě Učitel milosti snažil vyvrátit obvinění z manicheismu tím, že zdůrazňoval původní dobrotu stvořené lidské přirozenosti, která se však lidským svobodným rozhodnutím pokazila. Proto je člověk zcela odkázána na pomoc milosti, kterou však Bůh všem lidem neudílí.⁶²

2.5 Závěrečný souhrn přístupů ke genezi Augustinovy nauky

Lenka Karfíková nám podává velmi detailní rozbor Augustinovy nauky o předurčení v historicky laděné monografii *Milost a vůle podle Augustina*. Všímá si zde všech světcových děl, která se tématu týkají. I přesto, že ji člení do tří logických celků, sama přiznává, že v poslední části (Protipelagiánský spor) pouze více rozvíjí učení, které přednesla v předchozí části.⁶³ V další její knize *Duše zrcadlo* nacházíme k našemu tématu studii, ve které podrobuje zkoumání pojmy *providentia*, *praescientia* a *praedestinatio*.

Konsenzus s historickým popisem výše zmíněné teoložky nachází Kateřina Brichcínová, která se na Lenku Karfíkovou často odkazuje. Oproti ní však své historické pojednání (v knize *Ve své lásce nás předem určil*) dělí na dvě části, jejichž předěl nacházíme právě v odpovědi Simplicianovi. Jelikož své dílo nezaměřuje jen na popis historického vývoje, je logické, že v něm také není tak obsáhlá jako předešlá autorka.

Sama Kateřina Brichcínová se často odkazuje na literární díla Vladimíra Boublíka, jehož stěžejní disertační práci na téma predestinace zde nevyužíváme (nebyla přeložena). Proto jsme občasně zmínili pouze jeho *Teologickou antropologii*, ve které příležitostně nacházíme historické zmínky, ve kterých se shoduje se závěry obou teoložek.

Svým zaměřením na důležitost dialogu se Simplicianem se Kateřina Brichcínová s Lenkou Karfíkovou odlišují od Jiřího Žúrka, který ve svém příspěvku s názvem *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*

---

⁶¹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 127–128.

⁶² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 317.

⁶³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 211.

staví počátek svého krátkého historického pojednání o genezi nauky až od jeho střetu s pelagiány. I on však dochází při výsledném popisu nauky o předurčení ke stejným závěrům jako zmiňovaní teologové.

3 Odpověď druhé poloviny 20. století a 21. století na Augustinovy výzvy

Ve třetí části naší bakalářské práce přinášíme odpovědi na Augustinovy výzvy, které jsme přednesli v předchozí kapitole. Jelikož můžeme veškeré dějiny nauky o predestinaci shrnout na různé výklady a důrazy zmiňovaného pojetí svatého Augustina,⁶⁴ věříme, že si můžeme dovolit tento skok do nedávné doby, ve které se setkáváme s novým, optimističtějším pojetím predestinace.⁶⁵ Cílem této kapitoly je ukázat, že Boží plán spásy má univerzální rozměr, jelikož Ježíš Kristus na sebe vzal každý lidský život. V této souvislosti je pro nás důležitý zejména Vladimír Boublík, který jako jeden z prvních upozornil na nedostatky Augustinova konceptu a rozhodl se ho zasadit do kontextu soudobých filozofických a exegetických proudů.⁶⁶ Následně sledujeme interpretace a hodnocení Augustinovy nauky u dalších současných teologů, jejichž texty jsou dostupné v našem mateřském jazyce. Jejich interpretace vzájemně porovnáváme a všímáme si případných rozdílů.

3.1 Vladimír Boublík

Období, ve kterém protagonista této podkapitoly žil, bylo protkáno hrůzami světových válek. Smrt se ve světě ukazovala v jasných konturách a lidský život k ní nezadržitelně směřoval. Vladimír Boublík se proto domníval, že smyslem teologie je ukázat člověku význam lidské existence a budoucí naději, ke které se může každý z nás ubírat. Bohužel však fatalistická koncepce svatého Augustina, která se vžila v církevní tradici, optimistické vidiny nenabízela. Proto se Vladimír Boublík rozhodl tuto otázku znovu podrobit zkoumání.⁶⁷ Podnětné prostředí k tomu nacházel v Římě na Lateránské univerzitě, kde mohl naslouchat názorům mons. Parenteho nebo mons. Piolantiho. Oba totiž spojovala nespokojenost s dosavadním řešením predestinace, a proto se pokusili

---

⁶⁴ BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 16.

⁶⁵ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 87–90.

⁶⁶ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 32–33.

⁶⁷ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 31–32.

navrhnout vlastní, optimističtější řešení.⁶⁸ Zřejmě i díky jejich vlivu si Vladimír Boublík rozhodl vzít nelehkou otázku předurčení za své téma disertační práce. Následně v ní představil svůj novátorský pohled, v níž upozornil zejména na fakt, že ačkoliv je pro apoštola Pavla univerzalita spásy ústřední otázkou, svatý Augustin tento universalismus přehlíží.⁶⁹ V témže období, ve kterém náš český teolog přednesl své originální pojetí, se začaly objevovat podobně laděné práce. Proto pozice, kterou představil svatý Augustin, se již zdála jako naprosto neudržitelná. Nutno podotknout, že i v současném bádání o otázce předurčení je pro nás Vladimír Boublík velkou inspirací a uznávanou autoritou, jelikož se jeho nauka prosadila.⁷⁰

V podkapitole o českém exilovém teologovi čerpáme zejména z knihy *Ve své lásce nás předem určil* od Kateřiny Brichcínové, ve které se Vladimírovi Boublíkovi velmi podrobně věnuje. Samotná kniha je rozdělena do dvou částí. V první autorka popisuje Boublíkův život a ve druhé se zabývá otázkou předurčení (z pohledu Augustina, apoštola Pavla a Vladimíra Boublíka). Zároveň přináší i vlastní postřehy, které zmíníme v jedné z dalších podkapitol. Druhým zdrojem je pro nás *Teologická antropologie Vladimíra Boublíka*, ve které je zřejmé, jaký důraz autor klade samotné otázce předurčení. Hned první kapitola *Teologické antropologie* pojednává o našem předurčení v Kristu, následné kapitoly se tématu také týkají. Dalším zdrojem je pro nás příspěvek Jiřího Žůrka, který nese název *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. V něm se její tvůrce věnuje důležitosti osoby Vladimíra Boublíka v souvislosti s naukou o předurčení. Sama Kateřina Brichcínová se na Jiřího Žůrka ve své knize odkazuje a mluví o něm jako o předním znalci Boublíkova díla.⁷¹

3.1.1 Důležité životní momenty a vnitřní pohnutky Vladimíra Boublíka

Jelikož není Boublíkova nauka o předurčení pouhé prázdné filozofování, nýbrž je opřena o bohatou osobní zkušenost,⁷² dovoluujeme si na následujících řádcích ve stručnosti

---

⁶⁸ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 88–89.

⁶⁹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 32–33.

⁷⁰ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 33–34.

⁷¹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 79.

⁷² BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 55.

představit životní události a vnitřní pohnutky, které mohly vést k jejímu zformulování. Primárním zdrojem je pro nás Kateřina Brichcínová a její kniha *Ve své lásce nás předem určil*.

Vladimír Boublík (1928–1974) byl již v útlém dětství konfrontován se smrtí svého otce, proto ho následně vychovávala jeho maminka. Na její přání se mladý Vladimír rozhodl vstoupit do kněžského semináře, který však nemohl dokončit. Kvůli problémům s komunistickým režimem musel strávit dva roky ve vězení. Následně přišly nucené práce a vojenská služba, proto se není čemu divit, že se Boublík rozhodl emigrovat. V roce 1952 se dostal do Itálie, kde začal studovat Lateránskou univerzitu. Kněžské svěcení přijal roku 1955. Svá studia zakončil v roce 1959, následně se začal věnovat své práci o predestinaci. Ze zmíněných životopisných událostí je zřejmé, že i přes původní nasměrování ke kněžství svojí maminkou musel mladý Vladimír toto povolání přijmout za své. Jak by jinak mohl překonat těžkosti spojené s vězněním a následným uprchnutím. Z dostupných informací je také známo, že si ve věznicí vyžádal k četbě Bibli a svatého Tomáše Akvinského. Proto je zřejmé, že se v čase naprosté beznaděje učil své starosti odevzdávat Bohu. Svůj život spojil s pedagogickou činností na Lateránské univerzitě. Jelikož se snažil, aby se teologie přiblížila dnešnímu člověku, rozhodl se k univerzitě připojit také institut pro vzdělávání laiků. Bohužel mu však nebylo dáno dobré zdraví, a možná i proto své otázky často směřoval k tématu smrti.⁷³

Díky Boublíkovu duchovnímu deníku máme možnost proniknout k vnitřním dialogům, které úzce souvisí s naukou o předurčení. Proto považujeme za důležité je ve stručnosti zmínit. Kateřina Brichcínová nám ve své knize představuje, že mottem celého Boublíkova deníku je věta: „*Do ráje se nevstupuje zítra ani pozítří, ale dnes, nyní!*“⁷⁴ S tím velmi souvisí Boublíkova snaha naplnit každý okamžik života Kristem. Český teolog se domnívá, že všechno, co máme, je darem Božím. On se nám v plnosti dává a čeká na naši svobodnou odpověď.⁷⁵ V ní je pro nás příkladem Panna Maria, která skrze své odevzdané „*fiat*“ aktivně přijala Boží vůli a své poslání.⁷⁶ V plnosti žít proto znamená

---

⁷³ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 45–51.

⁷⁴ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 53.

⁷⁵ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 58–59.

⁷⁶ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 219–220.

v každém okamžiku odpovídat láskyplné „staň se“ Bohu,⁷⁷ tím náš život dostává dialogický rozměr, jehož podstatou je vztah založený na lásce. Kateřina Brichcínová dále uvádí Boublíkovu myšlenku, že „každý okamžik má v sobě zárodek pekla nebo ráje.“⁷⁸ Ježíš Kristus o sobě řekl: „Já jsem ta cesta, pravda a život.“⁷⁹ Pokud tedy člověk naplno žije, znamená to, že v každém okamžiku volí Krista. Naopak svobodné odmítnutí Krista znamená postupné vlastní zatracování.⁸⁰ Vladimír Boublík však velmi zdůrazňuje optimistickou skutečnost, totiž že Kristus na kříži zemřel za všechny lidi, proto také každého zve do plnosti lásky.⁸¹

3.1.2 Pojetí predestinace Vladimíra Boublíka

V následující podkapitole představujeme hlavní rysy Boublíkovy nauky o predestinaci. Využíváme zde zejména jeho úvodní kapitolu *Teologické antropologie*, ve které shrnul své uvažování o našem předurčení v Kristu.

Vladimír Boublík nám představuje svoji nauku o predestinaci slovy:

„V Kristu si Bůh volí a předurčuje celé lidské pokolení s jeho dějinami a s jeho světem. Předurčení v něm má všeobecný rozsah, protože Kristus je Prostředníkem všech lidí a Bůh v něm chce milovat to, co stvořil, a chce být milován všemi tvory sjednocenými v Kristu. Cílem předurčení je účast lidského pokolení na Kristově „synovství“, na jeho životě pro Otce, na jeho lásce a smlouvě s Otcem. Toto tajemství věčné Boží lásky se uskutečňuje zcela jistě, protože závisí hlavně na Otci přinášejícím světu spásu v Kristu, a to jeho smrtí a zmrtvýchvstáním.“⁸²

Ve výše zmíněných řádcích je kladen důraz na lásku Otce, která se vyjadřuje v Kristu a jeho církvi. Díky Kristově výkupné smrti na kříži jsme nezaslouženě předurčení k účasti na této lásce. Vladimír Boublík velmi zdůrazňuje univerzalitu spásy, která je přítomna v listech apoštola Pavla. Bůh Otec chce spásu všech, a proto si volí svého Syna, jenž ji

---

⁷⁷ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 58–59.

⁷⁸ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 62.

⁷⁹ J 14,6

⁸⁰ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 62.

⁸¹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 68.

⁸² BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 12.

svým životem uskutečňuje. Autor *Teologické antropologie* dosvědčuje, že svatý Augustin vlivem důrazu na gratuitní povahu milosti přehlížel spásnou univerzalitu, která je v apoštolových textech přítomna. V tom se také odvolává na soudobé exegetické názory.⁸³

Vladimír Boublík ve své nauce o předurčení zároveň zodpovídá otázku, jakým způsobem je možno chápat lidské zavržení, když jsme v Kristu všichni předurčení ke spáse. Vysvětluje ji na základě dialektiky lásky a hříchu, ve které zdůrazňuje, že Otec chce představit Krista nejen jako Spasitele, ale také Vykupitele. Proto tvoří člověka s možností hříchu, díky němuž žijeme v neustálém riziku ztracení. Napětí mezi láskou a hříchem souvisí s Božím záměrem, v němž chce skrze Krista představit naprostou plnost lásky, jež je dána přemožením hříchu. Hřích je však na svět přiveden pouze lidským svobodným rozhodnutím. Oproti svatému Augustinovi však Boublík ukazuje, že ve světě neexistují dvě skupiny (jedna Bohem vyvolená, druhá vlastní vinou ztracená), nýbrž pouze jedna skupina lidí, která je univerzálně předurčena k plnosti lásky. Každý z nás však žije zároveň s určitou nejistotou, která souvisí s možností svobodného odmítnutí tohoto předurčení. Zlomovým bodem je pro Vladimíra Boublíka smrt. V ní se přerušuje zmíněné napětí mezi láskou a hříchem a člověk je postaven před konečnou volbu. Až zde se tedy vytvářejí dvě od sebe oddělené skupiny lidí, jedni díky stálému přijímání lásky neodvolatelně následují Krista, druzí ho svým egoistickým rozhodnutím nenávratně odmítají.⁸⁴

Jelikož Boublíkova stěžejní disertační práce na téma predestinace dosud nebyla přeložena, dovolujeme si ve stručnosti doplnit jeho výše zmíněnou koncepci o postřehy Kateřiny Břichcínové a Jiřího Žurka. Zároveň také představujeme jejich vlastní meditace nad tématem. Pro jejich závislost na českém exilovém teologovi jsme se je rozhodli přiřadit do stejné podkapitoly.

3.1.3 Kateřina Břichcínová

Česká teoložka vidí velký přínos Vladimíra Boublíka v zakotvení jeho nauky o predestinaci v autentické soteriologii apoštola Pavla. Soudobé exegetické proudy dokázaly, že pesimistické chápání nauky o předurčení nemá v apoštolových textech

---

⁸³ BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 13–15.

⁸⁴ BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 22–28.

opodstatnění.⁸⁵ Vždyť Pavlovy listy vždy reagují na konkrétní situace v jednotlivých církevních obcích a nedávají si za cíl být traktáty systematické teologie.⁸⁶ Autorka také vyzdvihuje důraz českého exilového teologa na christocentrické zacílení své nauky. S jeho názorem, že by člověk mohl existovat i bez účasti na trojičném životě, však polemizuje.⁸⁷

Ve své knize nám česká teoložka předkládá výtku Jiřího Žůrka, který vidí v Boublíkově koncepci slabinu, totiž nedostatečné rozpracování predestinace Krista, ač na něm staví svůj výklad. Podle Brichcínové se sám Žůrek domnívá, že věčné Slovo nemůže být predestinováno, jelikož samo předurčení předpokládá i časové předcházení.⁸⁸ Podobné stanovisko zastával již svatý Tomáš Akvinský.⁸⁹ Kateřina Brichcínová však s Žůrkovou interpretací nesouhlasí a také se sama domnívá, že vysvětlení předurčení Krista jakožto bohočlověka je v Boublíkově teologii minimálně implicitně obsaženo. Boublík totiž nechápal Kristovo předurčení časově, ale vztahově.⁹⁰ Česká teoložka dále tuto tezi sama rozpracovává. Již ze samotného názvu předurčení je zřejmé jisté předcházení. Pokud se ale chápe v rámci vztahu, nabírá jiný význam. Otec od věčnosti miluje svého Syna a tím se Syn stává prvním předurčeným. Proto prvenství ne v čase, nýbrž ve vztahu náleží Otcí.⁹¹ V Kristu, jakožto bohočlověku, se nám Otec v plnosti dává v dějinách spásy. Skrze Kristovo odevzdané sebevydání pak zní lidská odpověď Otcí, do níž jsme univerzálně zahrnuti (předurčení) i my.⁹² Jsme přesvědčeni, že v tomto konceptu jasně vysvítá na povrch nezasloužená láska, která potírá lidskou pýchu. Vždyť Bůh první miloval nás, ne obráceně.⁹³ V životě nám tuto zkušenost potvrzuje nejen každý

---

⁸⁵ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 136.

⁸⁶ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 140.

⁸⁷ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 187–188.

⁸⁸ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 190.

⁸⁹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 191–193.

⁹⁰ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 197.

⁹¹ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 198.

⁹² BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 204.

⁹³ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 198.

konvertita, ale každý člověk se špetkou pokory, totiž že vše dobré nám bylo dáno nezaslouženě. Člověk musí říct jen svobodné „*fiat*“.

Považujeme za vhodné zmínit také doplnění Boublíkovy nauky o předurčení, kterou Kateřina Brichcínová nachází v jeho *Teologii mimokřesťanských náboženství*. V ní se autor domnívá, že zlomová je v lidském životě poslední hodina každého člověka. Právě v ní určuje své konečné rozhodnutí pro Krista, nebo pro nicotu. Boublík dostává svému přesvědčení o univerzálnímu povolání ke spáse, když říká, že každému se Kristus ukáže v poslední hodině. Tak i ti, kteří ho v průběhu života neměli možnost poznat, se pro něj na konci mohou rozhodnout. Oporu pro toto tvrzení nachází v biblickém podobenství o dělnících, kteří sice oproti ostatním pracovali jen poslední hodinu, nicméně dostali stejnou odměnu. Podle Boublíka tento úděl není nespravedlivý, jelikož čekání v nejistotě, bez jasného ukotvení, není v ničem jednodušší než u lidí, kteří pracují s jasným zacílením.⁹⁴ V tomto kontextu Kateřina Brichcínová také zmiňuje Boublíkův citát: „*víme-li, pro koho trpíme, přestáváme trpět – milujeme*“.⁹⁵

I přesto, že jsme již některé výtky Kateřiny Brichcínové k Augustinově nauce přednesli, dovolujeme si ještě závěrem uvést její vlastní hodnocení a některé další postřehy. Česká teoložka si všímá, že Bůh v pojetí svatého Augustina disponuje takovou mocí, že ke spáse nepotřebuje lidský souhlas. Lidská svoboda se Bohu musí naprosto podřídít. V podstatě je to ale nerespektování principu lásky, která se dává i s rizikem, že nebude přijata.⁹⁶ Dále promýšlí Augustinův názor, ve kterém světec zastává myšlenku o udělení milosti pouze úzké skupině lidí, aby se zjevila jeho spravedlnost i milosrdenství. Kateřina Brichcínová však zdůrazňuje, že v Augustinově chápání se jedná o dva od sebe odlišné znaky, což je v rozporu s Boží vnitřní jednoduchostí a celistvostí. Pokud by také kvůli zjevení těchto vlastností Bůh tvořil svět, znamenalo by to, že se v něm chce sám realizovat, což nelze připustit.⁹⁷

Celá kniha *Ve své lásce nás předem určil* velmi výstižně popisuje nauku svatého Augustina a zejména novátorskou odpověď Vladimíra Boublíka. I přesto, že v ní autorka

---

⁹⁴ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 224–226.

⁹⁵ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 226.

⁹⁶ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 114–115.

⁹⁷ BRICHCÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 130–134.

uvádí pozitivní i negativní ohlasy na Boublíkovu tezi, v závěru konstatuje, že se na hlavní myšlenky jeho práce v současné době shoduje většina teologů.⁹⁸

3.1.4 Jiří Žůrek

Český teolog nám ve svém článku *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*, který nacházíme v Listech filologických, představuje nejprve vlastní meditaci nad Augustinovou naukou o předurčení, následně vyzdvihuje význam Vladimíra Boublíka a představuje jeho koncepci. Podobně jako Kateřina Břichcínová i Jiří Žůrek vidí velký přínos českého exilového teologa v zasazení nauky o predestinaci do autentické křesťanské soteriologie. Ta byla bohužel od dob svatého Augustina až do nedávné doby zcela opomíjena, jelikož se nauka o předurčení zkoumala primárně na základě filozofických principů. Vladimír Boublík však zdůraznil radostnou zvěst o univerzální spáse v Kristu, kterou představil ve svých listech již apoštol Pavel. Ke spáse jsou skrze církve povoláni univerzálně všichni lidé. Jiří Žůrek konstatuje, že Vladimír Boublík svatému Augustinovi vytýká zejména přehlížení tohoto Kristova univerzálního spásného poslání.⁹⁹

Žůrek ve svém článku dále uvádí, že i když byl Boublík s takto průlomovou studií predestinace první, zhruba ve stejné době vyšly publikace s podobným zaměřením (např. od Williama Mosta nebo Jeana Chéného). Podobně i novější práce na tuto problematiku přinášejí obdobné výsledky, které přednesl již český exilový teolog. Proto můžeme společně s Jiřím Žůrkem konstatovat, že Boublíkova práce je ve svých principech stále aktuální a její závěry se většinou prosadily.¹⁰⁰

V předchozí kapitole o genezi Augustinovy nauky o predestinaci jsme zmiňovali interpretaci Jiřího Žůrka, ve které odůvodňuje pozdější příklon Učitele milosti k fatalistické nauce o předurčení vzhledem k jeho znalosti platónské a stoické filozofie.¹⁰¹ Způsob výkladu je to jistě zajímavý, otázkou je, zda opodstatněný. Již jsme konstatovali, že svatý Augustin byl ovlivněn platónskými a stoickými proudy zejména v rané fázi

---

⁹⁸ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 266.

⁹⁹ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 90–92.

¹⁰⁰ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 93–95.

¹⁰¹ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 75–87.

svého teologického promýšlení, ve které často mluvil o Boží prozřetelnosti. Výmluvné svědectví nám o tom podala Lenka Karfíková ve své studii pojmů *providentia*, *praescientia* a *praedestinatio*.¹⁰² Česká teoložka však ale prokázala, že se zároveň v této fázi Augustinova teologického uvažování stále setkáváme s důrazem na lidskou svobodu. Sama dokonce považuje i výslednou koncepci tohoto období za velmi zdařilou.¹⁰³ Proto spíše souhlasíme s Davidem Vopřadou, který interpretuje Augustinovo absolutní zdůraznění Boží milosti vzhledem k jeho neschopnosti zdrženlivého života a také následné četbě apoštola Pavla.¹⁰⁴

Sám Jiří Žůrek hodnotí výslednou fatalistickou koncepci svatého Augustina podobně negativně jako Lenka Karfíková a Kateřina Brichčínová. Člověk je v ní podle něj pouze autíčkem na dálkové ovládání. Lidská svoboda je tak pouhou iluzí.¹⁰⁵

3.2 Lenka Karfíková

Česká teoložka, o níž pojednáváme v následující podkapitole, využívá spíše systematický, historický popis Augustinovy nauky, nicméně se nevyhýbá také jejímu hodnocení. Již jsme přednesli, že první ucelenou podobu světceva konceptu o vztahu svobody a milosti považuje za zdařilou,¹⁰⁶ nicméně nyní chceme představit hodnocení Augustinovy výsledné nauky o předurčení, která nacházíme v jejích dílech. Lenka Karfíková totiž nepřednáší pouze své postřehy, nýbrž ukazuje i hodnocení ostatních teologů. Východiskem jsou pro nás opět její knihy *Milost a vůle podle Augustina* a *Duše zrcadlo*. Zajímavostí je, že v těchto dílech autorka tolik nezdůrazňuje důležitost Vladimíra Boublíka, tak jak to dělají právě zmiňovaní teologové.

Po přednesení Augustinovy nové představy o vztahu milosti a svobody v odpovědi Simplicianovi nám Lenka Karfíková následně předkládá, jak jednotliví teologové klasifikují toto jeho nové chápání. Jejich kritika je různého směru, nicméně i přes některé spíše příznivější ohlasy (Alfred Niebergall nebo Karl Janssen) jsou povětšinou přítomny výtky. Tak se např. dovídáme, že svatý Augustin nezohledňuje ve své nauce ekklesiologii,

---

¹⁰² KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 157–169.

¹⁰³ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 73.

¹⁰⁴ VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 17.

¹⁰⁵ ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. *Listy filologické*, 2005, roč. 128, č. 1–2, s. 84.

¹⁰⁶ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 73.

sakramentologii, christologii nebo pneumatologii. Lenka Karfíková zde pouze ve stručnosti zmiňuje také Vladimíra Boublíka, jehož názor hodnotí podobně jako Angela Zeolliho nebo Aiméa Solignaca, totiž světcovo nevystihnutí úmyslu apoštola Pavla. Podle úsudku české teoložky je zajímavá také interpretace Johna M. Rista, ve které Augustin nevyvolené lidi ponižuje na úroveň oživených loutek.¹⁰⁷

Sama Lenka Karfíková vidí velký problém světcovy výsledné nauky v jejím nedostatečném propojení s christologií. Při vlastních úvahách si pokládá otázku, zda by pro nás neměl být základním principem teologického přemýšlení Kristus, jenž je plně Bohem a plně člověkem. Tak i v dobrých lidských činech by se spojovala tato skutečnost, totiž lidství a božství. U svatého Augustina je naopak zřejmá jakási konkurence mezi lidskou svobodou a Božím jednáním.¹⁰⁸ Té si všímá také Kateřina Břichcíňová.¹⁰⁹ Zároveň Lenka Karfíková dodává, že v konceptu svatého Augustina je v sázce Boží vůle k dobru a jeho integrita.¹¹⁰

3.3 Příspěvek Gerharda Ludwiga Müllera

Na závěr naší kapitoly jsme se rozhodli představit příspěvek G. L. Müllera, který ve své knize *Dogmatika pro studium i pastorači* interpretuje Augustinovu nauku o predestinaci odlišným směrem než námi zkoumaní teologové. Jistá rozdílnost je zřejmá již při samotném úvodním popisu světcovy nauky o milosti, kterou Müller označuje za christologicky nebo pneumatologicky orientovanou. Vychází zde z teze, že skrze Krista přišla do světa milost, která člověka z otroctví hříchu vykoupila.¹¹¹ To je jistě pravda, nicméně nejen Lenka Karfíková jasně prokázala, že v Augustinově pojetí se Boží milosti nedostává všem, jelikož si sám Bůh ke spáse vyvoluje pouze určitou skupinu lidí. Proto se domníváme, že se o autentické christologii nedá zcela mluvit, jelikož nepostihuje Kristův univerzální výkupný rozměr.

Když se Gerhard Ludwig Müller výslovně zamýšlí nad otázkou, zda v Augustinově pojetí spásy provádí Bůh určitý výběr mezi lidmi, sám konstatuje, že situace je složitější.

---

¹⁰⁷ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 87–89.

¹⁰⁸ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 91–92.

¹⁰⁹ BŘICHČÍŇOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 114–115.

¹¹⁰ KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, s. 188.

¹¹¹ MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 806.

Zavržení lidé totiž možná měli možnost využít dostačující milosti, kterou jim Bůh ke spáse přidelil.¹¹² Tato úvaha však jde opět do rozporu s výsledky, které ve svých pracích přinesli námi zkoumaní teologové. Vždyť Kateřina Brichcínová s Lenkou Karfíkovou naopak vidí ve světcově pojetí jistou konkurenci mezi lidskou svobodou a Boží milostí. Proto Augustin lidskou svobodnou odpověď Bohu prakticky zavrhuje. Českým teoložkám může být oporou i názor francouzského teologa Andrého Manaranche, s jehož myšlenkou se ztotožňuje také Hans Urs von Balthasar, totiž že v Augustinově pojetí se zavrženým lidem vůbec milosti nedostává.¹¹³

Závěrem se Müller snaží obhajovat svatého Augustina konstatováním, že se jednalo o jasně existenciálního myslitele, který člověka vidí v konkrétních situacích. V nich podle Bible lidé zakoušeli a zakouší momenty spásy a zkázy.¹¹⁴ Nicméně proti světcově jistotě ztracení určité skupiny lidí¹¹⁵ se dá vznést námitka, že až s přílišnou samozřejmostí předvídal výsledek konečného soudu.¹¹⁶ Naopak přehlédl univerzalitu spásy, která je zřejmá v listech apoštola Pavla.¹¹⁷

3.4 Závěrečný souhrn zmiňovaných interpretací

Ve třetí kapitole jsme si představili některé odpovědi na Augustinovy výzvy, které zazněly v nedávném období. Naprostá většina námi zkoumaných autorů dospěla k podobným výsledkům, totiž že fatalistické pojetí svatého Augustina plně nepostihuje zvěst Nového zákona. Výjimku tvořil pouze příspěvek Gerharda Ludwiga Müllera, u kterého jsme mohli vidět snahu se svatého Augustina zastat. Při srovnání jeho interpretace s ostatními teology jsme však ukázali, že tento přístup bohužel není úplně šťastný.

V celé kapitole pro nás byl velmi důležitou osobou zejména Vladimír Boublík, jenž jako jeden z prvních představil optimistickou koncepci. V jeho pojetí jsme v Kristu univerzálně povolání ke spáse. Jelikož se na zmiňovaném závěru v současné době snad

---

¹¹² MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 807.

¹¹³ BALTHASAR, Hans Urs von. *Síla křesťanské naděje*. Olomouc: Velehrad, 1995, s. 53. (Balthasar zde odkazuje na dílo Manaranche, André. *Le monotheïsme chrétien*. Paříž: Cerf, 1985, s. 238.)

¹¹⁴ MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 808.

¹¹⁵ MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 807.

¹¹⁶ BALTHASAR, Hans Urs von. *Síla křesťanské naděje*. Olomouc: Velehrad, 1995, s. 18.

¹¹⁷ BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 15.

všichni teologové shodují,¹¹⁸ můžeme si v další kapitole představit samotnou predestinaci jako součást naší víry.

---

¹¹⁸ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 266.

4 Předurčení jako obsah víry

V bakalářské práci jsme si již všimli, jak vybraní autoři přistupují ke genezi Augustinovy nauky o předurčení a následně jsme v další kapitole představili odpověď na světcovy výzvy, kterou přineslo nedávné období. Díky tomu jsme mohli ukázat, že Učitel milosti svou nauku o predestinaci skutečně chápal reduktivně, jelikož zcela nevystihl univerzalitu spásy hláсанou apoštolem Pavlem. Zejména u Vladimíra Boublíka zaznívá christocentricky a soteriologicky orientované pojetí, ve kterém jsme skrze Krista všichni pozváni do vzájemné trinitární lásky. Abychom naplnili vytyčený cíl naší práce, chceme v její závěrečné části představit nauku o předurčení v celku naší křesťanské víry a vyvodit z ní příslušné závěry.

Ježíš Kristus je nám nejen v díle Vladimíra Boublíka představován jako prostředník stvoření a vykoupění. Vždyť i v Krédu vyznáváme, že je skrze Krista vše stvořeno, že za nás zemřel na kříži a díky tomu můžeme žít v optimistickém očekávání budoucnosti. Veškeré Boží sebedarování *ad extra* má tedy svůj počátek i výsledný cíl v Kristu.¹¹⁹ Otec se od věčnosti v plnosti dává svému milovanému Synu, ten svůj láskyplný pohled obrací nazpět Otci, plodem této naprosté vzájemnosti je Duch svatý. Proto můžeme o Bohu konstatovat, že je vzhledem ke svému sebedarování *ad intra* absolutní Láskou. Otec se však rozhodl své věčné sebedarování otevřít také člověku, vrchol tohoto sdílení *ad extra* můžeme vidět ve stvoření a vykoupění. I přes náš prvotní hřích v Adamovi posílá Otec svého jednorozeného Syna, jenž nás plně přijímá, svou smrtí na kříži na sebe bere naše hříchy, a tak nás uvádí do svého synovského vztahu s Otcem. Proto je podstatou naší existence tzv. adoptivní synovství. Díky tomu jsme také zahrnuti Duchem Svatým, jelikož skrze Krista máme podíl na vzájemnosti mezi Otcem a Synem.¹²⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že díky Božimu rozhodnutí sdílet imanentní Trojici *ad extra*, můžeme mít skrze Krista podíl na vnitrobožském životě. Osoba vtěleného Slova je na základě odvěké trinitární lásky *ad intra* Otcem dokonale předurčena, což nám mimo jiné dosvědčuje i Ježíšova modlitba v Getsemanské zahradě: „*Otče, pokud chceš, odejmi ode mě tento kalich. Ať se však nestane má vůle, ale tvá!*“¹²¹ Skrze Kristovu následnou výkupnou smrt tak máme podíl na jeho předurčení i my všichni, jelikož na sebe vzal život

---

¹¹⁹ BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, s. 167.

¹²⁰ HOJDA, Jan. *Chudý před Bohem a chudý v Bohu*. MKR Communio 4, 2015, s. 58–68.

¹²¹ Lk 22,42

každého z nás. Pozvání k životu s ním tak platí pro všechny, předurčen je každý. Otázkou je, zda na jeho nabídku svobodně odpovíme své „*fiat*“.

Závěr

Otázka předurčení je velmi složitá a obsáhlá, proto ji v plnosti postihnout prakticky nelze. Můžeme se k ní pokusit pouze přiblížit a vykreslit ji na základě aktuálního poznání, které je nám dáno. Tak se i svatý Augustin v minulosti pokusil prozkoumat vztah mezi lidským svobodným jednáním a Boží milostí. Bohužel však kvůli různým okolnostem došel k poměrně pesimistické nauce, ve které může být spasena pouze malá, předurčená skupina lidí. Tato nauka se po dlouhou dobu ustálila a až donedávna zůstávala v hlavních rysech závislá na Augustinovi. V současnosti se již můžeme oprávněně domnívat, že pesimistické chápání předurčení není zcela opodstatněné. Teologové dosáhli širokého konsenzu, že Kristus je univerzální vykupitel, skrze kterého můžeme mít účast na vnitrobožském životě. Tuto skutečnost jsme na základě teologické výpovědi druhé poloviny 20. a počátku 21. století mohli konstatovat a proto věřím, že se mi stanovený cíl práce podařilo naplnit. Zároveň jsem poukázal na reduktivní chápání nauky o předurčení samotného svatého Augustina.

Domnívám se, že význam práce spočívá zejména ve vyjasnění otázky, kým je člověk v Božích očích. Proti pesimistickému chápání svatého Augustina zde stavím koncepci univerzálního předurčení v Kristu, skrze kterého se stáváme milovanými adoptivními syny. Proto práce splnila svůj účel minimálně v osobní rovině, jelikož jsem díky ní snad více pochopil význam Kristova výkupného činu.

Jak jsem již na úvod konstatoval, otázka předurčení je velmi obsáhlá, proto se stále otevírá obrovské pole zkoumání. V osobní rovině by to byla četba cizojazyčné literatury, primárních textů svatého Augustina nebo samotné Bible. Zároveň je zřejmé, že pouze četbou a porovnáváním člověk nic nezmuže. Aby byla teologie autentická, musí být naplněna také ve svědectví života. V zápisníku Vladimíra Boublíka stojí prosba, abychom každý okamžik naplnili Kristem. Pokud to člověk dělá, ocitá se na cestě k pravdě. Autentickým teologem je tedy pouze ten, kdo má stále na zřeteli Krista, jinak se jeho uvažování může stát pouze prázdnou výpovědí. Proto je důležité neustále růst především ve vztahu s ním, abychom skrze něho došli ke konečnému cíli, totiž ke spáse.

Seznam literatury

BALTHASAR, Hans Urs von. *Síla křesťanské naděje*. Olomouc: Velehrad, 1995, ISBN 80-85966-01-8.

Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009, ISBN 978-80-87282-00-7.

BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie: člověk v Kristu Ježíši*. Vyd. v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN 80-7195-059-9.

BRICHČÍNOVÁ, Kateřina. *Ve své lásce nás předem určil: předurčení: svatý Pavel, svatý Augustin a Vladimír Boublík*. Svitavy: Trinitas, 2017, ISBN 978-80-86885-37-7.

HOJDA, Jan. *Chudý před Bohem a chudý v Bohu*. MKR Communio 4, 2015.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Anamnesis: Augustin mezi Platonem a Plotinem*. Praha: Vyšehrad, 2015, ISBN 978-80-7429-639-0.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha: OIKOYMENH, 2006, ISBN 80-7298-172-2.

KARFÍKOVÁ, Lenka. *Duše zrcadlo: studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi*. Praha: Triáda, 2016, ISBN 978-80-7474-181-4.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, ISBN 978-80-7195-259-6.

VOPŘADA, David. *Vyznání Augustina a jeho čtenářů*. in AUGUSTIN. *Vyznání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, ISBN 978-80-7195-189-6.

ŽŮREK, Jiří. *Soteriologická interpretace predestinace v podání Vladimíra Boublíka a její předpoklady*. Listy filologické, 2005, roč. 128, č. 1–2.